

Versterking Samenwerking

OPLEIDINGSSCHOOL
De Stedendriehoek

Begeleidingsplan Startende leerkrachten

Voorwoord

Voor u ligt het begeleidingsplan Startende Leerkrachten. Dit begeleidingsplan is ontwikkeld na onderzoek binnen het project Versterking Samenwerking (Themagroep Begeleiding Startende Leerkrachten, 2017).

Dit onderzoek had als centrale vraagstelling:

Welke interventies zijn er nodig om startende leerkrachten, die anders voor het onderwijs verloren gaan, te behouden voor de onderwijspraktijk?

Uiteindelijk zijn alle uitkomsten van dit onderzoek verwerkt in een begeleidingsplan, waarin de minimale begeleiding beschreven is die een startende leerkracht moet krijgen om voor het onderwijs te blijven kiezen. De begeleiding is competentiegericht en is daardoor voor iedere startende leerkracht anders. Onder startende leerkrachten verstaan we leerkrachten die minder dan drie jaar hun onderwijsbevoegdheid voor het Primair Onderwijs hebben. Het kan zijn dat een startende leerkracht vraagt om specifieke begeleiding of dat de school vraagt om specifieke begeleiding voor de startende leerkracht. In het begeleidingsplan zijn aandachtsgebieden genoemd waar dan aan gedacht zou kunnen worden. Bij interesse in het onderliggende onderzoek is het mogelijk het onderzoeksverslag te downloaden op de website van het project Versterking Samenwerking: www.opleidingsschooldestedendriehoek.nl.

Ten behoeve van de leesbaarheid is in deze publicatie voor de verwijzing naar personen gekozen voor het gebruik van 'hij', 'zijn' en 'hem'. “

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1	5
1.1 Doel van de begeleiding:	5
1.2 Uitgangspunten van de begeleiding:	5
Hoofdstuk 2	6
2.1. Minimumafspraken	6
2.2 Betrokkenen en hun taken/verantwoordelijkheden	6
2.2.1 Omschrijving betrokkenen	6
2.2.2 Omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van betrokkenen	7
2.3 Coachingscyclus.....	8
2.4 Aanbevelingen rondom facilitering.....	8
Hoofdstuk 3: Toelichting bijlages.....	10
Bijlages	11
Bijlage 1: Overzicht van activiteiten en onderwerpen.....	11
Bijlage 2: Logboek startende leerkracht	12
Bijlage 3: Standaard gespreksformulier begeleiding	13

Inleiding

Dit begeleidingsplan is ontwikkeld op basis van vijf voorwaarden voor een succesvol begeleidingsprogramma (Arbeidsplatform PO, 2014). De vijf voorwaarden zijn:

1. samenhangend beleid
2. voldoende faciliteiten voor starter en begeleider(s)
3. inbedding in verdere loopbaanontwikkeling van de starter
4. inhoud van hoge kwaliteit
5. coach van hoge kwaliteit

Met deze vijf voorwaarden als basis heeft een onderzoeksgroep binnen het project 'Versterking Samenwerking' het onderliggende onderzoek uitgevoerd (Versterking Samenwerking, Themagroep Begeleiding Startende Leerkrachten, 2017).

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden onder startende leerkrachten en begeleiders van startende leerkrachten. Daarnaast zijn good practices in begeleiding onderzocht en is er gekeken naar de mogelijkheden die de CAO biedt op het gebied van begeleiding. De resultaten uit het onderzoek met betrekking op begeleiding zijn meegenomen in het begeleidingsplan dat voor u ligt.

Er wordt nadrukkelijk uitgegaan van de inzet van de startende leerkracht zelf. Op die manier is het mogelijk om competentiegericht begeleiden toe te passen binnen elke school en bij elke denkbare situatie van de startende leerkracht.

Met het begeleiden van startende leerkrachten volgens dit begeleidingsplan wordt de intentie uitgesproken dat iedere leerkracht ertoe doet, dat we iedereen in zijn waarde laten en dat begeleiding niet ad hoc hoort te gebeuren, maar volgens een onderbouwd begeleidingsplan.

Hoofdstuk 1

In dit hoofdstuk is het doel van de begeleiding van de startende leerkracht beschreven. Daarnaast zijn de algemene uitgangspunten beschreven die ten grondslag liggen aan dit begeleidingsplan.

1.1 Doel van de begeleiding:

Het doel van de begeleiding van startende leerkrachten is de struikelblokken van een startende leerkracht om te zetten in succeservaringen en alles wat al succesvol is te versterken.

1.2 Uitgangspunten van de begeleiding:

1. De startende leerkracht doet er toe.
2. Begeleiding is niet vrijblijvend.
3. Uitgangspunt in de begeleiding is de behoefte van de nieuwe collega, niet van de coach.
4. Begeleiding en beoordeling zijn gescheiden. De coach is niet bij de beoordeling betrokken en levert ook geen input voor een beoordelingsgesprek. De startende leerkracht wordt persoonlijk begeleid en gecoacht door de coach.
5. Iedere startende leerkracht heeft een maatje en een coach. Begeleiding door een maatje en door een coach gebeuren op basis van gelijkwaardigheid en wederzijds vertrouwen.

Deze punten zijn nadrukkelijk genoemd, omdat vanuit het onderliggende onderzoek gebleken is dat het struikelpunten kunnen zijn. Hiermee wordt de aandacht er extra op gevestigd. In hoofdstuk 2 worden de punten 2 t/m 5 toegelicht, punt 2 bij de minimumafspraken en punt 3 t/m5 bij de omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van betrokkenen (hoofdstuk 2.2.2.)

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk zijn de minimumafspraken rondom begeleiding van startende leerkrachten beschreven. Daarnaast is beschreven wat wordt verstaan onder de verschillende betrokkenen rond de begeleiding van startende leerkrachten en is beschreven welke taken en verantwoordelijkheden zij hebben. Bij de taken en verantwoordelijkheden van de coach is kort de cyclus in begeleiding beschreven. Uit het onderzoek is gebleken dat een vaste regelmaat in begeleiding één van de succesfactoren is.

2.1. Minimumafspraken

1. De startende leerkracht krijgt direct de eerste dag een maatje toegewezen.
2. De startende leerkracht krijgt een coach toegewezen op het moment dat hij meerdere dagen op de school werkzaam is. Dit is niet de leidinggevende die in een later stadium de beoordeling doet.
3. De startende leerkracht krijgt het begeleidingsplan digitaal aangeboden. Van belang is dat de startende leerkracht direct start met het invullen van het logboek. In het begeleidingsplan zijn de rollen en verantwoordelijkheden beschreven van alle betrokkenen, ook van de startende leerkracht.
4. De rapportage omtrent voortgang is schriftelijk.

2.2 Betrokkenen en hun taken/verantwoordelijkheden

2.2.1 Omschrijving betrokkenen

Startende leerkracht

Een startende leerkracht is een leerkracht die minder dan drie jaar zijn onderwijsbevoegdheid heeft voor het primair onderwijs.

Maatje:

Een maatje is een collega binnen de school. Dat kan een duo-collega of collega zijn die naast de startende collega werkt of een andere collega die geschikt is om startende leerkrachten te ondersteunen. Hij ondersteunt de nieuwe collega in het eerste jaar.

Coach:

De coach van de startende leerkracht is een collega met coachende vaardigheden. Hij heeft het coachen van startende leerkracht als taak. De coach begeleidt het proces van inwerken van de nieuwe en startende leerkracht. Hij coacht zowel het maatje als de nieuwe collega.

Leidinggevende:

Hij is eindverantwoordelijk voor de beoordeling.

2.2.2 Omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van betrokkenen

Startende leerkracht

De startende leerkracht is zelf verantwoordelijk voor zijn ontwikkeling. Vanaf de start houdt hij wekelijks een logboek bij, ook wanneer hij op meerdere scholen werkzaam is. De coachgesprekken bereidt de startende leerkracht voor door het in kaart brengen van zijn hulpvraag en/of begeleidingsvraag. Achteraf wordt het 'Standaard gespreksformulier begeleiding' ingevuld (zie bijlage 3) en gedeeld met de coach. Naast de vragen over de dagelijkse gang van zaken aan zijn maatje en de vragen aan de coach tijdens de coachgesprekken neemt de startende leerkracht initiatief richting Intern Begeleider, ICT'er of andere collega's om andere vragen beantwoord te krijgen. Hulpvragen of begeleidingsvragen gericht op de ontwikkeling van de startende leerkrachten horen thuis in de coachgesprekken.

Maatje

Het **maatje** is wekelijks op een vast tijdstip (nader door de betrokkenen te bepalen) beschikbaar voor vragen van de nieuwe collega. Hierbij is het belangrijk dat hij luistert, samenvat en doorvraagt. Het maatje ondersteunt daarnaast gedurende de week ook de startende leerkracht bij vragen over de dagelijkse praktijk.

Coach

De **coach** maakt een eerste afspraak met de startende leerkracht op het moment dat duidelijk is dat de startende leerkracht meerdere dagen op de school werkzaam zal zijn. In dit voorgesprek komt de leerkracht zelf met een hulpvraag of begeleidingsvraag. Dit is een punt uit het logboek van de leerkracht (bijlage 2). Daarnaast komen er onderwerpen uit het competentieprofiel van startbekwame leerkrachten aan bod. Na afloop van het gesprek vult de leerkracht het 'Standaard gespreksformulier begeleiding' (zie bijlage 3) in. De coach maakt een afspraak voor een vervolg na 6-8 weken.

Leidinggevende

De **leidinggevende** voert functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken. De leerkracht doet tijdens zijn functioneringsgesprek verslag van zijn vorderingen aan de hand van zijn logboek en de gespreksformulieren van de coachingscyclus. De leidinggevende brengt voorafgaand aan het functioneringsgesprek en/of beoordelingsgesprek een kort klassenbezoek van ongeveer 30 minuten.

Intern Begeleider (IB'er)

De **IB'er** werkt de nieuwe leerkracht in wat betreft de zorgstructuur, inclusief gebruik van het Leerlingvolgsysteem. Hij begeleidt de startende leerkracht bij alle hulpvragen op het gebied van zorg en leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

ICT'er

De **ICT'er** informeert de startende leerkracht met betrekking tot het beleidsplan ICT. Hij begeleidt de startende leerkracht bij alle hulpvragen op het gebied van ICT.

2.3 Coachingscyclus

In het **eerste jaar** vinden de coachgesprekken plaats volgens een vaste cyclus:

- **Voorgesprek:** De startende leerkracht komt met een hulpvraag/ begeleidingsvraag. De startende leerkracht houdt zelf wekelijks het logboek bij.
De startende leerkracht vult voorafgaand aan elk gesprek het gespreksformulier in (zie bijlage 3). Dit wordt tijdens het voorgesprek besproken en tijdens de cyclus aangevuld.
- **Klassenbezoek:** De coach observeert n.a.v. de hulpvraag (bij voorkeur m.b.v. beelden) (30 min.).
De coach brengt een klassenbezoek bij de beginnende leerkracht en kijkt hoe de collega omgaat met de afgesproken werkpunten/kijkpunten.
Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar verschillende observatie-instrumenten in opdracht van de PO-raad, 'Wijzer over Zien en Kijken'.¹ In deze wijzer staat een aantal observatie-instrumenten beschreven, waaronder het ICALT-observatie-instrument van Van der Grift & Van der Wal (2010). De elementen van goed onderwijs die in de diverse instrumenten staan beschreven, zijn een rijke bron van mogelijke ontwikkelpunten voor (startende) leerkrachten.
- **Nagesprek:** De coach geeft feedback, samen bepalen zij vervolgstappen/werkpunten (30 min.).
In het nagesprek laat de coach de leerkracht zelf zoveel mogelijk aan het woord. Er worden nieuwe afspraken gemaakt voor de komende periode en er wordt een nieuw gesprek gepland. Ook van dit nagesprek vult de startende leerkracht het 'standaard gespreksformulier begeleiding' in (zie bijlage 3).

Het accent ligt in het **eerste jaar** op het bevorderen van een positieve werkbeleving, het verbeteren van pedagogische en didactische kwaliteiten en het behouden en verbreden van de onderzoekende beroepshouding.

In het **tweede en derde jaar** wordt het aantal coachgesprekken afgebouwd naar elke 8-10 weken. Het accent ligt op het behouden en verbreden van een onderzoekende beroepshouding en het samen ontwikkelen van praktijkkennis.

2.4 Aanbevelingen rondom facilitering

Vanuit de cao heeft iedere leerkracht recht op 2 uur per week (83 uur per jaar) individuele professionalisering. Ook heeft iedere leerkracht 40 uur voor werkdrukvermindering. Voor de startende leerkracht komt hier nog 40 uur bij. Deze 80 uur kunnen in zijn geheel gebruikt worden voor de coaching en de daaruit voortvloeiende acties.

Wij adviseren om de startende leerkracht in het eerste jaar vrij te houden van groepsoverstijgende taken.

De uren voor de begeleiding door een maatje of coach kunnen in het taakbeleid worden opgenomen. Voor een coach adviseren we minimaal 6 gesprekken van 2 uur per startende leerkracht (12-15 uur per jaar). Voor een maatje gaan we uit van 1 uur per week (40 uur per jaar).

¹ Overdiep, I. (2016). *Wijzer over Zien en Kijken, inventarisatie observatie-instrumenten in het PO*. Utrecht: PO-raad.

Bovenstaande komt voort uit het onderliggende onderzoek naar de minimale begeleiding die een starter nodig heeft en de mogelijkheden die de cao biedt. Bij de aanbevelingen is de koppeling tussen beide gemaakt.

Hoofdstuk 3: Toelichting bijlages

In dit hoofdstuk staat een korte toelichting bij de verschillende bijlages.

Bijlage 1: overzicht van activiteiten en onderwerpen

Dit is een overzicht van activiteiten en onderwerpen die voortvloeien uit het competentieprofiel van de leerkracht. Deze voorbeelden vloeien voort uit het onderliggend onderzoek (Versterking Samenwerking, Themagroep Begeleiding Startende Leerkrachten, 2017).

Het Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren (SBL: de beroepsgroep voor leraren) heeft zeven lerarencompetenties onderscheiden:

1. pedagogisch competent;
2. didactisch competent;
3. organisatorisch competent;
4. interpersoonlijk competent;
5. competent in samenwerken met collega's;
6. competent in samenwerken met de omgeving;
7. competent in reflectie en persoonlijke ontwikkeling.

In overleg met de coach en de directeur zal bepaald worden op welke van de zeven competenties, verdere professionalisering nodig is. Deze gegevens worden met de startende leerkracht besproken tijdens de coachgesprekken.

Het overzicht van activiteiten en onderwerpen is bedoeld voor de leerkracht om keuzes te maken voor de onderwerpen waarop hij /zij gecoacht wil worden. Tevens kan de coach in samenspraak met de starter een keuze maken voor onderwerpen die volgens hem/haar relevant zijn voor het goed functioneren van de starter.

Bijlage 2: Logboek startende leerkrachten

Dit logboek wordt wekelijks bijgehouden door de startende leerkracht zelf, ongeacht op welke school of scholen de startende leerkracht werkzaam is. Met dit logboek kan de startende leerkracht zelf zijn of haar eigen ontwikkeling monitoren. De inhoud kan als input dienen voor coachgesprekken, functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken.

Bijlage 3: Standaard gespreksformulier begeleiding

Dit formulier vult de startende leerkracht in na afloop van een coachgesprek. Het gesprek wordt daarna gedeeld met de coach en door beiden ondertekend. Het gesprek zelf wordt voorbereid door de startende leerkracht. Dat kan zijn door hulpvragen of begeleidingsvragen aan de hand van praktijkvoorbeelden voor ogen te hebben of door het competentieprofiel van startende leerkrachten als uitgangspunt te gebruiken. Ideeën daarvoor kan de startende leerkracht vinden in bijlage 1.

Bijlages

Bijlage 1: Overzicht van activiteiten en onderwerpen

Week/ periode	onderwerp	Met wie?	voorbeelden
	Kennismaking: Kennismaking met de school	Maatje, coach, team	Taken en verantwoordelijkheden betrokkenen, team, ouders, Informatie over de school (Kalender, Schoolgids, Klassenmap)
	Schoolorganisatie: Praktische zaken dagelijkse praktijk	Maatje	communicatie, regels/ afspraken (school en groep), zoals omgangsvormen, pleinwacht, zelfstandig werken, schooltradities, inlogcodes, gebruik apparaten, alarm, BHV
	Zorg: Bespreking van de leerlingen uit de groep	Coach, intern begeleider	Leerlingvolgsysteem (CITO/ ParnasSys/ ESIS), groepsbespreking, groepsplan/groepsoverzicht, zorgmap, HGW, ondersteuningsroute, contacten met externen, SWV
	Werken met de groep: Vakinhoudelijk overleg	Maatje	Didactisch en pedagogisch, leerlijnen/ methodes, effectieve instructie, toetskalender, werken met groepsplannen, registratie, huiswerk, projecten
	Oudercontacten	Maatje Coach	Ouderbetrokkenheid, 10-minutengesprekken, verslaglegging, gesprekstechnieken (Roos van Leary), MR en OR, werkgroepen
	Gesprekken met leerlingen	Coach	Portfolio, gesprekstechnieken, werkbesprekingen, feedback en reflectie, opbouwen van een relatie met het kind en de groep
	Omgaan met verschillen	Coach, intern begeleider	Talenten en het stellen van goede vragen, kinderen die extra ondersteuning nodig hebben, onderwijsbehoeften, vijf rollen van de leerkracht (gastheer, presentator, didacticus, pedagoog, afsluiter), fixed en growth mindset, leerkrachtenpalet
	Mediation/ conflictbemiddeling	Coach	Visie, doorgaande lijn van de school, vijf fases van groepsvorming, sociale intelligentie, hulp vragen, omgaan met gedragsproblemen
	Effectieve instructie op maat	Coach	IGDI, startset (grondhouding, strategie, aanpak), Teach like a champion, analyseren en evalueren, effectiviteit
	Schoolspecifieke afspraken (nader aan te vullen voor de eigen school)	Coach	Samenwerking met andere scholen in de buurt, onderwijsconcept, identiteit,

Bijlage 2: Logboek startende leerkracht

Formulier Logboek

Datum:

Activiteiten die aandacht hebben gekregen in de afgelopen week:

Beschrijving van een activiteit waar je trots op bent van de afgelopen week:

--

Beschrijving van een activiteit die minder goed verliep de afgelopen week:

Beschrijving:

--

Acties ter verbetering voor de volgende keer:

Bijlage 3: Standaard gespreksformulier begeleiding

Standaard gespreksformulier begeleiding startende leerkrachten

Naam startende leerkracht:

Naam begeleider:

Gespreksdatum:

Overige gespreksdeelnemers:

Punten uit het logboek die besproken zijn:

Verbeterpunten die vastgesteld zijn:

Afspraken tot volgend gesprek zijn:

Handtekeningen

Startende leerkracht:	Begeleider:
-----------------------	-------------

